

ԱՌ ԱԶՆՈՒԱԶՈՒՄ ԵՒ ՄԵՆԱՊԱՍԻՒ

Ս. ԱՌԱՔԵԼ ԷԾԵՆՏԻ Յ. Պ. ՏԱՏԵԱՆ.

ԱՓ ՅԱՓՈՅ ՎԵՐՋԻՆ ՈՂՋՈՅՆԻ.

— Ի նանիր այսօր երկինք ծիծաղին՝
 Զի՛ մեր ժրպիտս ազդեն ի դեմ ցաւագին.
 Ի զո՛ւր բախժիցս ըզմեզ խնդրէ ցրել սիւք.
 Անոյ՜լ սա սիւք է որ հրաւեր քեզ շընչեն
 Հայրենեաց մարզին :

Աւանիկ հաշտ բնութիւն առ քեւ նորափայլ,
 Անա աջող հրմայք ի ջուղ արձակեալ,
 Երբ ով Վեհագն, ի զիրկս ճն քոց սիրելեաց.
 Նոցին անձուկք ընդ քեզ եւ իղձքն ուղեկցին,
 Եւ մեր ուխտք սրբին :

Ե՛րբ, մի յարտօսր ի մեր հայիս խանդակար,
 Մեզ քող ըզցաւս, մի քեզ բաժինք ելցեն յայդ,
 Մեզ՝ որ ի քեզն անդ ըստեկամ վրասիրտ
 Ցարդ ունեաք, նըպատտ յորդոր քաջալեր
 Սփոփանս ի վիշտ մեր :

ՏԷՐ Յ. ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆ ԲԺԺԵԿ.

Ամսոյս 7ին տեսանք տխրութեամբ մեր ազնիւ բա-
 րեկամ Տէր Յակօբ Արզումանեանին Փարիզէն մեկ-
 նիլը, որ մայրաքաղաքիս մէջ կենացը տաւնըմէկ
 տարին անցուց օգտակար գործունէութեամբ :

Նաւանդուն եւ ձեռներեց բնութեանը հետ ոգեկան
 ճիւղերով եւս զարդարուած, Տէր Արզումանեան մա-
 տաղ հասակին մէջ իսկ հասկըցաւ այն մտաւորական
 անգգայութենէն դուրս ելլելուն հարկը, յորում կըըտ-
 նուին դեռ աւանդ, մեր Արեւելեայց շատերը : Սակայն
 բարեկեցութեան հրապոյրները չորս կողմն առած՝
 ամեն բան զինքը անգործ կեանք մը անցընելու եւ
 ինքզինքը այն ամենայն զուարճութեանց տալու կյո-
 դութիւն, յորս ընկղմած էն եւ կընկղմին տակաւին ազ-
 գերնուս մեծատանց որդեղ շատերը : Բայց անգործ
 կենալը ծանր էր իրեն. անօգուտ կերպով իւր օրերն
 անցնելուն վրայ կամաճէր կարմրէր. ուստի եւ իւր
 ընտանեացը սիրոյն ու գորովոյ՝ ուսման եւ կրթու-
 րեան սիրովը յաղթելով՝ 1847ին Կոստանդնուպօյսէն
 Էլաւ Գաղղիա եկաւ՝ քսանըմէկ տարուան :

Հոս բոլորովին ինքզինզը ուսման տուաւ. եւ ետեւեւ
 ետեւ տերութեան առջեւ երկու քննութիւն անցուց,
Պաֆալորիս եւ սիսլուս եւ իւր ըստած ուսումնա-
 կան բարձր աստիճաններուն վկայագիրներն ա-
 ռաւ, եւ ազգայնոց մէջ ինքն առաջիններէն մեկն
 Էղաւ որ այս վկայագրոց երկուքին եւս միանգա-
 մայն արժանանալ :

Այնուհետեւ սրտի մտօր իւր սիրելի բժշկութեան ար-

Ո՛հ, արդ թէ խորք ուանբաւ խրտոցք մեր ընդ մեջ
 Ըզմիութեան բարձցեն վայելս առ ի մենջ,
 Ո՛չ ադէ՛ նդ ծովս մըտերմութեանն եւ կապանք
 Զօղ սըրտակապ սահեալ ազդէ անարգել
 Ելեկտրեայ գերդ թել :

Եւ ձայնն հեշտ, ձայն սիրախորժ մըտերմի
 Թէ յարձաղանգս անդ նըւաղեալ կորընչի,
 Բայց չիցէ ուայլ մնջօղաւոր ինչ բարբառ
 Զոր չընիցեմք եւ սփոփիցիմք յուսակից. —
 Ըզըրնդմունս սըրտից :

Այ՛ն, լուիցութ մեք ցանգ ըզդոյն ձայն սըրտի,
 Ի քոյդ անուն, ի գործս՝ համբաւ յոր դըրդի.
 Եւ մանաւանդ ի յուշ աւուրցն ըղձաւետ
 Յոր մեք ի քեզ խընդացաք, Քաջ. — եւ տըխուր
 Յուշ ճն, յայսր աւուր...

Ե՛րբ, սակայն երբ, հրեշտականունդ Առաքեալ.
 Երբ եւ ըզմերս ազնւագոյն մասն առեալ,
 Երբ, եւ զանձուկ մինչ տաս զողջոյն Հայրենեաց՝
 Յուշ քեզ զի աստ ի դոյն հալին անձկայրեաց
 Սիրտք քոց մըտերմաց :

ԽՈՐՈՒՄՈՒՆԻՆ.

21 Ապրիլ 1858.

M. LE DOCTEUR ARZUMAN.

Le 7 de ce mois nous avons eu à regretter le départ
 de Paris de notre bon ami M. Arzouman, qui avait passé
 dans cette capitale onze années employées avec activité
 et profit.

D'une nature vive et entreprenante, doué de rares
 facultés, il avait de bonne heure senti le besoin de sortir
 de cette apathie intellectuelle, malheureusement trop
 commune encore aujourd'hui en Orient. Environné des
 séductions du bien-être, tout le portait à accepter les
 charmes de l'oisiveté et à se jeter dans cette vie de
 plaisirs si chère à la plupart des jeunes gens des familles
 opulentes de notre nation. Mais l'inaction aurait été sa
 mort; et il eut rongé de trainer une existence inutile. Aussi
 l'amour des sciences et le désir de s'instruire l'em-
 portant sur la tendre affection qu'il avait pour les siens,
 en 1847, à l'âge de vingt-et-un ans, il quitta Constanti-
 nople, sa patrie, pour se rendre en France.

A peine à Paris, il s'adonna tout entier à l'étude et
 se prépara à passer successivement deux examens de-
 vant les Facultés des Lettres et des Sciences; il obtint
 les deux diplômes de bachelier ès-lettres et de bache-
 lier ès-sciences, grades que, l'un des premiers de nos
 compatriotes, il a réunis.

Il entreprit alors des études spéciales et se livra corps

ևեստին ետեւէ եղաւ, եւ բեպէտ երկու անգամ քաշած ծանր հիւանդութեանցը պատճառաւ հարկ եղաւ որ ուսմունքը առ ժամանակ մի ընդհատէ ու հայրենեաց օդը ծծելու երբայ . բայց վերջապէս իւր անդուշանքն ու աշխատանքը յաջողութեամբ պսակեցան, եւ մարտի 21ին Փարիզու բժշկութեան Դպրոցին մէջ, առաջի բազմաթիւ ժողովականաց՝ — որոց մէջ կտեսնէինք ուրախութեամբ գրեթէ բոլոր փարիզաբնակ ուսումնասէր հայ երիտասարդները որ իրենց համագլխի ընկերակցին քաջութիւնը տեսնելու եւ ուրախանալու էին վազեր, — Տ. Արզումանեան ներկայացուց ի բնութիւն ամենօգտակար ու դեռ քիչ ճանչցուած նիւրի մը վրայ յօրինած բժշկական ճառը, որ եր *հորային անարխնութեան ժամանակ մարմնոյն ջիւերուն վրայ թեւեռած աշխարհիւնները* :

Նիւրոյն վրայ ունեցած հմուտ գիտութեամբը մայրաքաղաքիս ամենէն երեսելի բժշկաց գովեստիցը արժանի եղաւ : Այն մեծանուն Պուլլիօ, Նելաթոն, Փիօնի եւ Վելլիօ բժշկաց ի նշան մեծարանաց եւ երախտագիտութեան իւրոյ նուիրած է Տ. Արզումանեան իւր ճառը, որոնք ուսմանցը բոլոր ընթացքին մէջ իւր ընտիր կատարելութիւնները դիտելով՝ զինքն իրենց բարեկամութեամբը պատուէր էին միշտ :

Արդէն շատ պարագաներու մէջ ցուցուց հոս Տ. Արզումանեան իւր բժշկական ճարտարութիւնը : Մեր եւս շատ անգամ քե մեր անձին եւ քե Հայկազեան վարժարանիս աշակերտացը վրայ փորձեցինք անոր տուած պատուական խրատուց ու դեղոց օգտակարութիւնը : Դեռ ասկէց երկու ամիս յառաջ մեր աշակերտաց մէկը բմբաւեղէ (*phibouk*) բռնուած՝ մեր սիրտը անու դողի մէջ ձգած էր : Տ. Արզումանեանին միջնորդութեամբը Տ. Պուլլիօ Փարիզու առաջին բժշկաց եւ փորձառուաց մէկը, որ եւ մասնաւոր սիրով մը զինքը կսիրէ, հաճեցաւ երբեմն զայ մեր հիւանդ պատանեակը տեսնել . բայց իւր աշակերտին խոհեմութեանն ու զիտութեանը վրայ մեծ վստահութիւն ունենալով՝ բոլորովին իրեն յանձնեց մեր հիւանդին ընէյիք հոգն ու խնամքը, եւ ուրախութեամբ կհրատարակեմ որ հիւանդը շուտով վտանգն անցուց եւ սկսաւ առողջանալ, եւ այսօրուան օրս բոլորովին ապաքինած՝ մեզի հետ կմիանայ իւր առողջարարին հանձարը գովելու : Եւ երախտագիտութիւնն անոր յայտնելու :

Թեպէտեւ մէկ կողմանէ մեր Տ. Արզումանեան բարեկամին մէկնիլը մեզ ցաւ պատճառեց, միւս կողմանէ եւս ուրախանաւ մտածելով որ իւր քաջափորձ հմտութիւնը լայն ասպարեզ պիտի գտնէ Կոստանդնուպօլսոյ մէջ, ուր սակաւ եւն ճարտար բժիշկը :

Եւս առաւել՝ որ այսուհետեւ ազգայինք պիտի

et âme à la médecine ; et quoique, à la suite de deux graves maladies il ait été obligé de suspendre un moment ses travaux et d'aller respirer l'air natal sa persévérance vient néanmoins d'être couronnée de succès. Le 21 mars 1858 il a soutenu devant la Faculté de médecine sa thèse doctorale sur une question d'un grand intérêt et bien peu connue jusqu'à ce jour : *Sur les troubles nerveux de la locomotion observés dans la chloro-anémie*. Parmi l'auditoire, nous remarquons avec joie presque tous les étudiants arméniens de Paris, accourus pour applaudir au triomphe de leur camarade. Une connaissance approfondie de son sujet lui a mérité les éloges des professeurs les plus distingués de la capitale.

C'est à ses illustres maîtres qui, appréciaient M. Arzouman à sa juste valeur, et qui pendant tout le cours de ses études l'ont toujours honoré de la plus vive amitié, c'est à MM. Bouillaud, Nélaton, Piorry et Velpeau qu'il a dédié sa thèse, comme un hommage de reconnaissance.

En bien des circonstances déjà M. Arzouman a fait preuve d'un remarquable talent comme médecin. Nous aussi, nous avons pu en juger par nous-même, nous à qui, en plusieurs circonstances, il a donné d'excellents conseils et par quelques-uns de nos élèves du Collège national arménien qu'il a bien voulu traiter. L'un d'eux, atteint récemment d'une fièvre typhoïde, inspirait les craintes les plus sérieuses. Grâce à l'intervention de M. Arzouman, M. Bouillaud, un des premiers professeurs et des premiers praticiens de Paris, qui entre tous lui témoigne une affection particulière, a bien voulu voir quelquefois ce jeune homme. Mais confiant dans la prudence et le tact exquis de son élève, il lui a laissé presque entièrement la direction des soins à donner au malade, et nous sommes heureux d'annoncer qu'aussitôt il est entré en convalescence. Aujourd'hui, entièrement rétabli, il se joint à nous pour rendre hommage au talent de celui auquel il doit sa guérison et lui témoigner toute sa gratitude.

Malgré la peine que nous a causée son départ, nous ne saurions trop féliciter M. Arzouman d'être rentré à Constantinople. C'est là surtout où les bons médecins sont si rares que ses connaissances approfondies trouveront un vaste champ pour s'exercer.

Désormais nos nationaux pourront jouir des fruits de

կարենան վայելել ի նմա տասը տարուան ուսմանց պտուղը, ու պիտի ճանցնան ու յարգեն ըստ արժանայն իւր հայրենասիրութիւնը՝ որով ընտրեց ու առաւ դոնարին՝ բայց եւ օգտակար վիճակ մը հայրենակցաց ծառայելու, ու հայրենեաց պիտանի անդամ մը ըլլալու :

ses dix années d'études, ils reconnaîtront et estimeront le patriotisme qui l'a porté à embrasser une profession difficile il est vrai, mais qui lui permet de rendre des services à ses compatriotes et d'être un membre utile à notre commune patrie.

S. ՄՍԵՐ ՄՍԵՐԵԱՆՅ. — Արժանապատիւ եւ գիտնական պարոն Մսերն Մսերեանց Զմիռնացի, որ Մոսկուայի Լազարեանց ճեմարանին մէջ հայկարանութեան եւ կրօնական ուսմանց դասատու է, փետրուարի Տին Ռուսաց օգոստոսափառ Կայսրէն վարձատրուելու է ասպետական նշանաւ սրբոյն Սրանիսայայ կարգին երկրորդ աստիճանի ի փոխարեն Վարձապետական իւր ժրջան ծառայութեանցը :

(ԱՐՇԱՅԱՅ.)

ՎԱՐԳԱՆ ՓԱՇԱ. — ԵԱԻԼՐ ՓԱՇԱ. — ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ. — Պօլսոյ բղբակիցներնէս մեծ ուրախութեամբ լսեցինք որ Օսմա-

նեան պետութիւնը բարենաճելու է Փաշայութեան փառաւոր պատուանունը ընծայել վեմափայլ Յովսէփ Վարդանեան ու Թեկրեան Անտոն Եաւեր Պէյերուն, որ արդ Վարդան Փաշա եւ Եաւեր Փաշա իշխանական անուններուն արժանացան :

Արդէն ուրիշ անգամ Յրագրիս մէջ աւետեցինք ուրախութեամբ՝ ազգայնոց մէջէն անդրանիկ Փաշա Նուպարեան Առաքել Պէյին փառաւորութիւնը ոչ միայն փաշայութեամբ, հապա նաեւ Սուտան աշխարհին կուսակալութիւնն ալ մեծապանծ փառօք եւ իմաստութեամբ ընդունին ու ցարդ կառավարելը :

ԿԵՆՅԱՂՕԳՈՒՏ ԲԱՆՔ

ՊԱՐՏԲ ԱՌ ՀԱՅՐԵՆԻՍ.

Ա.

Մնողքնիս, զաւակնիս, ազգականնիս ու բարեկամնիս կսիրեմք. բոլոր մեր այս սիրելիքը հայրենիք տուել է մեզ, եւ իւր ծոցը կրակեցընէ զանոնք. ուրեմն ճիշտօք պէտք է սիրեմք այս Հայրենիք ըստած օրհնեալ երկիրն ու իրեն համար ամեն զոն աչքերնուս բերել ու փոքր երեւայ :

...

Ո՞րպէս կարող եմք չնուիրել հայրենեաց բոլոր մեր ստացուածքը, երբ մտածեմք որ ամեն ունեցածնիս իրմէ առած եմք :

ԿԻԿԵՐՈՆ.

Միտդ բեր միշտ որ հայրենիք անտնօրինելի եւ սրբազան իրաւունք ունի հանճարոյդ, առաքինութեանդ, զգացմանդ եւ բոլոր գործոցդ. ինչ վիճակի մէջ ալ որ զանուիս, պահապան գիտութեամբ մի եւ հայրենեաց, եւ պարտդ է միշտ անոր վրայ հսկել. եւ որ եւ իցէ վտանգի ժամանակ անոր օգնութեան վազել :

ՊԱՐԹԵԼԼՐՄԻ.

Հայրենեաց համար մեռնիլք քաղցր ու փառաւոր բախտ է :

ԲԸՍՏԻՈՍ.

Որ տարակուսի մեռանել վասն հայրենեաց՝ այդ վատամտն է միշտ :

ՍԱՐԳԻՍ Վ. ԹԵՂՈԳՈՐԵԱՆ.

Հայրենեաց ծառայելու ժամանակ պէտք է որ բոլոր մեր անձնական ըշխմութիւններն՝ կրքերն ու վրեժխնդրութիւնները դադրին, առանձնական սերն ու գորովը լոնն. մարդս պիտի ոչնչանայ, եւ քաղաքացին միայն պիտի մնայ բոլորանուէր հայրենեաց :

...

Քաղաքական կիրք յայնժամ եւեթ օրինաւորք են, յորժամ

հայրենասիրութիւնն վառարան է նոցին. բայց բազում անգամ ի վեճս կուսակցութեան դուռն ուրեք զօգուտ աշխարհին խորհին մարդիկ :

Ս. Վ. ԹԵՂՈԳՈՐԵԱՆ.

Հայրենեաց դեմ բարկանալը մեծ յանցանք է :

ԿԻԿԵՐՈՆ.

Ամեն անգամ որ մեկը հայրենեացը դեմ կպատերազմի՝ բնութեան դեմ կգործէ :

ՖԵՆԵԼՈՆ.

Հայրենեաց օգտին համար չկայ անձնական շահ մը որ առաքինի քաղաքացին չկարենայ զոնել :

...

Որպէս զի հայրենիք երջանիկ ըլլայ, պէտք է որ իշխանք եւ զատաւորք օրինաց հնազանդին, քաղաքացիք եւ իշխանաց եւ զատաւորաց :

ՍՈՂՈՆ.

Պատմեցէք մանկանցդ զերբեմն փառսն եւ զամենան հանգամանս հայրենեաց ձերոց, զի մատաղ սիրտ նոցա զուարճացեալ եւ զգածեալ միանգամայն զեղեցիկ եւ տխուր յիշատակօք գիտացնեն քեզինք ունին առնել նմա ի պարտուց իւրեանց եւ իրաւանց ժառանգութեան :

Ս. Վ. ԹԵՂՈԳՈՐԵԱՆ.

Մի հարցընէր քեզինք է քու պարտդ առ Հայրենիս : Սիրէ ու կառվիրս :

...

Իշխան եւ հայրենեացը իշխել գիտցիր. զինուոր, հայրենեացը համար մեռնիլ աչքդ առ. քաղաքացի, հայրենեացը ծառայել մտած. արուեստագետ, հայրենեացը ճարտարութիւնդ քա-